OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

8.2.2023

Lakivaliokunnalle

Asia: U 108/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU muuttamisesta

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Valtioneuvoston kanta on valmisteltu yhteistyössä koordinaattorin kanssa. Koordinaattori ottaa omassa lausunnossaan kantaa ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja auttamista, palvelujen käytön rangaistavuutta sekä tilastojen keräämistä koskeviin ehdotuksiin.

Direktiiviehdotuksen mukaan ensinnäkin muutettaisiin ihmiskaupan uhrien tunnistamista, auttamista ja tukemista koskevaa direktiivin 11 artiklan 4 kohtaa niin, että tulisi perustaa kansallinen ohjausmekanismi ja nimetä uhrien ohjaamista hoitava kansallinen keskuspiste. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori jakaa valtioneuvoston näkemyksen, jonka mukaan ohjausmekanismin perustamista koskevasta muutoksesta ei voi tässä vaiheessa katsoa selvästi aiheutuvan kansallisen lainsäädännön muutostarpeita.

Suomessa ihmiskaupan uhreille olevasta erityisestä auttamisjärjestelmästä säädetään kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011, jäljempänä ”vastaanottolaki”) 4 luvussa. Vastaanottolain säännöksiä on muutettu vuoden 2023 alussa voimaan tulleella lailla 1294/2022. Muutosten tavoitteena on parantaa uhrien asemaa sekä edistää ihmiskaupan ilmituloa ja uhrien avun piiriin ohjautumista. Ihmiskaupan uhrien auttamista koskeva lainsäädäntö ei nimenomaisesti tunne uhrien ohjaamista hoitavaa kansallista keskuspistettä, mutta koordinaattori on samaa mieltä valtioneuvoston arvion kanssa siitä, että vastaanottolakiin perustuva ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä vastaa merkittäviltä osin artiklassa tarkoitettua keskuspistettä. Vuoden alussa voimaan tulleilla lainmuutoksilla auttamisjärjestelmän asiantuntijaroolia on entisestään vahvistettu.

Valtioneuvoston periaatepäätöksenä 6.5.2021 hyväksytyllä ihmiskaupan vastaisella toimintaohjelmalla pyritään edistämään ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja palveluihin ohjautumista. Toimintaohjelmaan perustuen oikeusministeriö haki EU-rahoituksen noin kaksivuotiseen hankkeeseen, jossa valmistellaan vastaanottolain sääntelyä ja auttamisjärjestelmän toimintaa laajempi kansallinen ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismi (national referral mechanism) valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattorin johdolla. Tavoitteena on edistää ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja tarpeenmukaisen avun saamista myös niissä tilanteissa, joissa uhri ei (vielä) ole Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakas.

Direktiiviin lisättävän uuden 18a artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi toteutettava tarvittavat toimenpiteet säätääkseen rangaistavaksi sellaisten palvelujen käyttö, joissa on kyse 2 artiklassa tarkoitetusta hyväksikäytöstä, kun rikoksentekijä tietää, että palveluntarjoaja on 2 artiklassa tarroitetun rikoksen uhri. Kuten valtioneuvosto kannassaan toteaa keskeisesti rangaistavuuden alan

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

laajentaminen tulisi koskemaan työperäistä ihmiskauppaa. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori on samaa mieltä valtioneuvoston kanssa siitä, että ehdotuksen mukainen velvollisuus säätää rangaistavaksi kaikkien ihmiskaupan uhrien palvelujen käyttö on haastava erityisesti työperäisen ihmiskaupan osalta. Kansainvälisesti keskustelu aiheen ympärillä liittyy koordinaattorin tietojen mukaan erityisesti ihmiskaupan uhrien seksuaalipalvelujen käyttöön ja mahdollisiin tarpeisiin vahvistaa sen rangaistavuutta.

Direktiiviin ehdotetaan lisättäväksi uusi tiedon keräämistä ja tilastoja koskeva 19a artikla. Kuten valtioneuvosto kannassaan toteaa ehdotetun artiklan tietojen kerääminen edellyttää manuaalista tietojen poimintaa ja yhdistelemistä. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori korostaa, että tietoja luovutettaessa on otettava myös huomioon henkilötietojen suoja, jos tietojen yhdistelemisen kautta tiedot ovat yhdistettävissä tiettyyn henkilöön. Huomioon on myös otettava se, että osittain kysymys on sellaisista tiedoista, jotka edellistä vuotta koskien koostetaan vasta syksyisin. Näin ollen sellaiset tiedot eivät ole toimitettavissa ehdotetun artiklan mukaisesti vuosittain viimeistään heinäkuun alkuun mennessä.

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori Venla Roth